

UDK 17.02
504.03:179
316.43/44:504.03.000.17
Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 15. ožujka 1997.

Traganje za svjetskim ekološkim etosom

Ivan Cifrić

Filozofski fakultet, Zagreb

Sažetak

Pomak ekološkog diskursa od ekonomskih i tehnoloških prema etičkim aspektima predstavlja novi teorijski i praktični izazov. Ekološki etosi su utemeljeni u kulturama i religijama. U njima etosi »stabilno« uređuju život i reguliraju temeljni ekološki odnos: čovjek–priroda.

Članak kritički analizira sociokulturni kontekst zahtjeva za »svjetskim ekološkim etosom« i prikazuje neke pristupe utemeljenju svjetskog ekološkog etosa: »apstraktni univerzalizam« (minimalni konsenzus), »normativni/kulturni relativizam« i »provincijalistički antropocentrizam«. Međutim, autor zastupa ideju »pluralnog ekološkog etosa« (univerzalno u relativnom), argumentirajući je današnjom realnošću svijeta s nužnošću opstanka raznolikih kultura na Zemlji.

Zahtjev za svjetskim ekološkim etosom nastaje u razvijenom industrijskom društvu kao posljedica (a) globalizacije i (b) ograničenosti njegovog ekonomskog etosa za održiv razvoj i ekološku stabilnost. To opravdava zahtjeve za »svjetskim ekološkim etosom« ali ne bilo kojim niti pod bilo koju cijenu. Svjetski ekološki etos pretpostavlja potrebu traganja za etičkim potencijalima potisnutih kultura i religija.

Ključne riječi: industrijsko društvo, modernizacija, pluralizam kultura, religija, svjetski ekološki etos

Pogoršanje uvjeta životnog prostora i opstanka života na Zemlji – iscrpljivanjem prirodnih resursa (Meadows, 1992), klimatskim promjenama (Benedick, 1997; IPPC, 1996), povećanjem pučanstva (Ehrlich, 1970), problemima prehrane (Schug, 1996) itd. – objektivno prisiljava svijet na traženje novih izlaza preko instrumenata svjetske ekološke politike (Simonis, 1996) i međunarodnih ekoloških režima (Bruckmeier, 1994) u kojima vidljivo dominiraju interesi nekolicine nacionalnih država (Bruch, 1996:241). Razvojni i ekološki diskurs sve više potiču etička pitanja koja bi imala odgovoriti na problem (pre)vrednovanja ljudskog djelovanja i posljedica civilizacijskog razvoja.¹ Pritom trajno treba preispitivati biološke (Verbeek, 1994) i antropološke osnove ljudskih kreativnih i destruktivnih snaga (Gehlen, 1962) u kontekstu sociokulturne evolucije (Bojanovsky, 1994) i porasta »razumskog sloja«, »noosfere« (Bondarenko, 1985) kao povećanja stvaranja u svjetskoj slici evolucije (Altner, 1992:39).

Novovjekovni pristup prirodi preko načela ekonomskog racionaliteta nije više samo znanstveni nego kulturni i vrijednosni problem (Krolzik, 1979). Ekonomski etos modernog društva sve više proturječi ekološkim zahtjevima razvoja i opstanka. Širenjem tehnološke racionalnosti i brzim socijalnim promjenama nestaju ekološki etosi

1 Članak je napisan u okviru projekta »Socijalnoekološki i modernizacijski procesi u Hrvatskoj« (130700).

